

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS1625>

Volume 6 Issue 6, p. 263-275, June 2013

ERNEST RENAN'IN HRISTIYANLIĞIN KÖKENLERİ 3: AZIZ PAUL/PAVLUS ISIMLI KİTABINDA LYSTRA/HATUNSARAY*
LYSTRES/HATUNSARAY IN HISTORY OF ORIGINS OF THE CHRISTIANITY 3: SAINT PAUL OF ERNEST RENAN

Doç. Dr. Fuat BOYACIOĞLU

Selçuk Üniversteisi, Edebiyat Fakültesi, Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü

Abstract

In this study, we tried to handle Lystra/Hatunsaray located today in the borders of Konya/Turkey, mentioned twenty times in the work named *Histoire des Origines du Christianisme 3 Saint Paul* of Ernest Renan (1823- 1892), french philosopher well known with his historical studies on the history of christianity and his political theories. Renan points out that the Apostls Saint Paul and Saint Barnaba endeavoured to propagate the christian belief in Minor Asia during their four missionary travels. He speaks of the antique settlement centers located in the actual territories of Turkey where historical events important for the history of Christianity had ocured and are located a great number of historical monuments considered as sacred for the christians. Lystra/Hatunsaray became one of the places visited by Saint Paul. Minor Asia became mother's bosom for Saint Paul escaped from the oppressions to which he was exposed from Jerusalem to Rome. Thanks to his missionary travels Saint Paul had established the first christian churches in the territories of actual Turkey. In his work, Renan exposed the religious activities of Saint Paul

* Bu makale, 2-4 Ekim 2011_tarihleri arasında düzenlenen Uluslararası Hatunsaray (Lystra) ve Çevresi, Tarih, Kültür ve Turizm Sempozyumunda Fransızca olarak sunulmuş ve basılmıştır.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

in many antique cities and moreover in Lystra/Hatunsaray in Minor Asia. Saint Paul visited three times Lystra/Hatunsaray which became firstly christianized among the antique cities of Minor Asia according to Ernest Renan.

Key Words: Lystra, Hatunsaray, Saint Paul, missionary travels, Christianity

Öz

Bu çalışmada, Hristiyanlık tarihi ve Dinler tarihi üzerindeki çalışmalarını ile tanınan Fransız felsefeci ve düşünce adamı Ernest Renan, *Hristiyanlığın Kökenleri 3 Aziz Paul* isimli kitabında bugün Konya sınırları içinde bulunan günümüzdeki adı Hatunsaray'ı, antik adı ise Lystra'yı ele aldık. Renan, Hz İsa'nın havarileri Aziz Paul ve Aziz Barnaba'nın Anadolu'ya yaptıkları dört seyahatte Hristiyanlık inancını yaymaya çalıştıklarından bahsetmektedir. Ayrıca, Hristiyanlığın en önemli ve kutsal sayılan yerleşim yerlerinden, kilise ve anıtlarından birçoğuna ev sahipliği yaptığı, Hristiyanlık tarihi açısından büyük önemli olaylara sahne olduğu bugünkü Türkiye Topraklarında yer alan antik yerleşim merkezlerinden söz etmektedir. Havariler, Aziz Paul ve Aziz Barnaba inançlarını yayma amaçlı yolculuklarının büyük bir kısmı bu yerlere yapmışlardır. Yahudilerin kışkırmalarıyla paganlar tarafında Iconium/Konya'dan kovulduktan sonra Lystra/Hatunsaray bu elçilerin ziyaret ettikleri yerlerden biri olmuştur ve İncilde Elçilerin İşleri bölümünde ismi geçmektedir. Renan ise eserinde Lystra'dan yirmi kez söz etmiştir. Lystra'nın erken Hristiyanlık döneminde büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Anadolu, kendilerine çok baskının yapıldığı Kudüs ve Roma'dan kaçarak biraz meşakkatli de olsa dinlerini yayıp yaşadıkları ana kucağı bir yer olmuştur. Renan'a göre Aziz Paul'un yaptığı bu yolculuklar sayesinde Kudüs'te yapılan baskılarla yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunan Hristiyanlığın ilk kilise toplulukları halinde ortaya çıktığı ve tüm dünyaya yayıldığı yer, bugünkü Türkiye topraklarıdır.

Anahtar Kelimeler: Lystra, Hatunsaray, Aziz Paul, Misyonerlik Seyahatleri, Hristiyanlık.

1823-1892 yıllarında yaşamış olan Fransız düşünürü, tarihçi ve din bilgini olan Ernest Renan, Fransa'da eleştirel felsefe okulunun öncülerinden olmuştur. Saint Supplice İlahiyat okulunda iyi bir din öğrenimi gören Renan, orada tarihsel eleştirinin ortaya koyduğu gerçeklerle kilise öğretilerinin bağdaşmadığını görerek 1845'de Katolik Kilisesinden ayrıldı. Fakat Tanrıya olan inancını yitirmedi. 1890 yılında *L'Avenir de la Science/Bilimin Geleceği* adlı kitabında dinler tarihinin önemini vurgulayarak bunun fen bilimleriyle eşdeğerde bir bilim olduğunu ileri sürmüştür.

1850 yılında Paris'te *Averroès et l'Averroïsme/İbni Rüşd ve İbni Rüşdçülük* adlı teziyle doktorasını tamamlamıştır. Çeşitli dergilerde yayımlanan makalelerini 1857'de

Etudes d'histoire religieuse/Dinler Tarihi İncelemeleri ve 1859'da *Essais de morale et de critique/Ahlak ve Eleştiri Denemeleri* adlı yapıtlarında toplamıştır. 1860 yılında arkeolojik incelemelerde bulunmak üzere Lübnan'a gitti. Ortaya çıkardığı Fenike yazıtlarını 1864-1874 yıllarında *Mission de Phénicie/ Fenike Misyonu* adlı yapıtında yayımladı. 1861 yılında Hz. İsa'nın hayatıyla ilgili çalışmasında kullanacağı belgeleri toplamak üzere Kudüse gitti. Sekiz ciltten oluşan *Histoire des origines du christianisme/ Hristiyanlığın Kökenlerinin Tarihi* yapıtını yayımladı: Bunlar sırasıyla *İsa'nın Hayatı(Vie de Jésus/ 1867)*, *Havariler (Les apotres/1866)*, *Aziz Paul (Saint Paul/1869)*, *Deccal (L'Antechrist/1873)*, *İnciller ve İkinci Hristiyan Nesli(Les Evangiles et la seconde generation chrétienne/1877)*, *Hristiyan Kilisesi(L'Eglise chrétienne/1879)*, *Marc Aurele ve Antik Dünyanın Sonu (Marc-Aurèle et la fin du monde antique/1885)* ve *Genel Endeks (Index général/1883)*'dir.

Diğer önemli eserleri şunlardır: *La Réforme intellectuelle et morale/Fikri ve Ahlaki Reform(1871)*, *Dialogues et fragments philosophiques/Felsefi Diyaloglar ve Parçalar(1876)*, felsefi oyunları *Caliban(1877)* ve *L'Eau de jouvence/Gençlik İksiri(1879)*, Gizli Tanrıya inanmanın mutluluğunu ele aldığı *Souvenirs d'enfance et de jeunesse/Çocukluk ve Gençlik Hatıraları(1883)*, zor koşullarda inancın insanlar için taşıdığı önemin vurgulandığı oyunlarından *Le Pretre de Némil/Nemi Papazı* ve *Histoire du peuple d'Israel /İsrail Halkının Tarihi(1887-93)* adlı yapıtlarıdır. Renan'ın fikirleri, Fransız milliyetçisi yazarlardan Maurice Barres ve Charles Maurras, Fransız sosyalist ve cumhuriyetçi yazarlardan Anatole France ve Georges Clemenceau gibi birçok yazarı etkilemiştir(AnaBritannica, 1990: 347-348).

Clélia Anfray, *Bir Renan okuyucusu Zola* adlı makalesinde Fransız naturalist romancısı Emile Zola'nın, Renan'ın *İsanın Hayatı* ve *Aziz Paul* adlı eserlerinden son derece etkilendiğini söylemektedir. Zola yirmiye yakın makalede Renan'ın bu iki eserini ele alır ve romanlarını yazarken Hz. İsa'dan ve Aziz Paul'dan etkilendiği görülür. *Le Rêve et le Docteur Pascal/Rüya ve Doktor Pascal* adlı eserinde Renan'ın Hz. İsa'nın *Hayatı* adlı eserde geçen düşünceleri ele alır. Özellikle pragmatizmi ile Aziz Paul, Zola'nın hayal gücünü etkilemiştir. Bu yüzden *Germinal* adlı romanında dini sorunları siyasi sorunlara uyarlar ve Aziz Paul, maden metaforu, sosyalizm ve Hristiyanlık arasındaki mukayeseye ilham kaynağı olur(Bkz Clélia, 2010: 199-210).

Aziz Paul Hristiyanlık dünyasında çok bilinen dini bir kişiliktir. Alev Alatlı, *Batıya Yön veren Metinler* adlı eserinde Aziz Paul'dan şöyle söz etmektedir: Vaizlerin arasında, yaşamı ve çalışmaları (yapıtları) Hristiyanlık tarihini -Hz. İsa hariç- hiç kimsenin etkileyemediği kadar güçlü biçimde etkilemiş olan bir adam vardır: (Bu adam) sonraları Havari Paul olarak anılacak olan Tarsuslu Talut'dur.(Alatlı, 2010: 60). İncil'in Yeni Atik kitabı Elçilerin İşleri Bölümünde Aziz Paul, kendisinin Tarsus'lu olduğunu şu sözleriyle belirtmektedir: "Ben Kilikya'dan Tarsuslu bir Yahudi, ehemmiyetsiz olmayan bir şehrin ahalisindenim." *İncil, Yeni Ahit Resullerin İşleri*,21).

Anadolu Havarisi olarak tanınan Aziz Paul (MS 5-67)

Aziz Pierre ile birlikte erken dönem Hıristiyan misyonerlerinin en ünlüsü ve hatta en etkilisi olarak kabul edilen Aziz Paul'un doğum yeri olan ve aynı zamanda yaptığı tüm yolculuklarda uğradığı, ilk Hıristiyanlık topluluklarını oluşturduğu yerleşimlerin büyük bölümü Türkiye sınırları içerisinde bulunmaktadır. Hıristiyanlığın Kudüs'ten Anadolu'ya buradan da Avrupa'nın içlerine yayılmasında en büyük pay kuşkusuz Aziz Paul'undur. Günümüzde en modern ulaşım araçlarıyla bile uzun zaman alan yolları, karşılaştığı birçok zorluğa rağmen takip etmekten vazgeçmemiş, Hz. İsa'nın öğretilerini gece gündüz demeden korkusuzca yaymış, Roma'nın aşırı tepkisine ve sonunda ölüme gidecek kaderini bilmesine rağmen yolunu terk etmemiştir. Suriye, Kıbrıs ve Yunanistan'da da yolculuklar yapmışsa de kuşkusuz en çok vakit geçirdiği ve öğretilerini yaydığı, en güney ucundan en batısına kadar neredeyse tamamını dolaştığı yer Türkiye'dir(<http://www.ispartakulturturizm>).

Aziz Paul, önceleri Hıristiyan yanlısı olmayan hatta İncil'de ilk başlarda Hıristiyanlara korku salan, onları tehdit eden ve cezalandıran biri olarak tasvir edilir. Ancak Hz. İsa'nın kendisine görünmesinin ardından bir mucize gerçekleşerek gözleri kör olur. Hz. İsa'nın adını diğer uluslara duyurmak için seçildiği kendisine bildirildikten sonra gözleri açılmış, vaftiz olarak Hıristiyan olmuştur. Bu mucizeden sonra Hıristiyanlığın en büyük savunucularından olan ve zorluklarla dolu uzun yolculuklarla Hz. İsa'nın öğretilerini yaymayı başaran Aziz Paul başta Anadolu olmak üzere tüm Akdeniz çevresinde ilk Hıristiyan topluluklarını oluşturmayı başarmıştır. Hz. İsa'nın 12 havarisinden olmamasına rağmen Küçük Asya (Anadolu) havarisi olarak adlandırılmasının nedeni de Hıristiyanlık yolunda verdiği bu hizmetlerdir (<http://www.ispartakulturturizm>).

Erken Hıristiyanlık tarihi ve siyasi teoriler üzerine etkili tarihi araştırmaları ile tanınan Fransız filozof Ernest Renan, bu önemli dini şahsiyet için bir kitab kaleme almıştır. Bu kitabın adı, *Aziz Paul/ Saint Paul'dür*. Renan'ın Fransızca olarak kaleme aldığı 572 sayfadan ibaret olan bu kitabı, 22 bölümden oluşmaktadır. İlk iki bölümünde Aziz Paul'ün Birinci yolculuğundan bahsedilmektedir.

Aziz Paul, Birinci yolculuğunu M.S. 46-48 yılları arasında yapmıştır. Antiokheia (Antakya)'dan yolculuğuna başlamış ve bir liman kenti olan Seleukeia Pieria'ya (Samandağ) gelerek, buradan bir gemiyle, Kıbrıs (Salamis ve Paphos) üzerinden Attalia (Antalya) Limanı'na, ulaşmıştır. Kara yolu ile Perge'ye (Aksu) ve Kestros (Aksu) Vadisi'nden, Psidia Antakya'sına (Yalvaç) ulaşmıştır. Yolculuğuna devam ederek, İconium (Konya), Lystra (Hatunsaray Kasabası) ve Derbe (Aşırın Köyü) kentlerini ziyaret eder. Aynı güzergâhtan geri dönerek Psidia Antakyası (Yalvaç) ve Kestros (Aksu) Vadisi üzerinden, Perge'ye oradan Attalia'ya (Antalya) ulaşır. Daha sonra deniz yolu ile Kıbrıs'a uğramadan Seleukeia Pieria (Samandağ) ve Antiokheia'ya (Antakya) ulaşarak yolculuğunu tamamlar (<http://www.ispartakulturturizm>).

Bu birinci yolculuğunda bildirimizin kapsamı gereği Likonya bölgesinde Aziz Paul ve Barnaba'nın yaşadıkları olaylar ve karşılaştıkları kişiler ile sınırlandırmamız yeterli olacaktır. Ernest Renan, Aziz Paul ve Barnaba'nın Pisidia Antakya/Yalvaç şehrinin Hristiyanlık inancının civar yerleşim yerlerine yayıldığı bir propaganda merkezi olduğunu söylemektedir. Buradaki putperestler arasında Hristiyanlığın yayılmasının Yahudileri kızdırdığını ve ortodoks yahudilerin bu misyoner azizleri şehirden kovulmasını sağladığını söylemektedir (Renan, 1869: 38). Bunun üzerine Aziz Paul ve Barnaba Pisidia bölgesinden Lyconia bölgesine gitmişlerdir. Yaklaşık beş günlük bir yolculuktan sonra eski inançların ve geleneklerin şehri Iconium/ Konya şehrine ulaşmışlardır. Burada çok sayıda yahudi vardı. Konya'da birçok etkili konuşma yapmışlar ve çok sayıda kişiyi Hristiyan yapmayı başarmışlardır. Bu kişiler arasında da en önemlisi Aziz Paul'un vaazlarından çok etkilenen, Hristiyanlığın öncü misyonerlerinden biri olan Azize Thecla'dır (Renan, 1869: 40). Yahudiler, Yalvaçta olduğu gibi pagan halkı bu misyoner azizlere karşı kışkırtmışlardır. Konya halkı ikiye bölünmüştür. Ve sonunda taşlanarak Konya'dan kovulmuşlardır. Aziz Paul ve Barnaba buradan kaçıp Lystra ve Derbe şehirlerine gitmişlerdir. Renan, konuları belirsiz olan bu iki şehrin bu azizlerin dini faaliyet merkezi olduğunu yazmaktadır (Renan, 1869: 42).

Fakat Renan, Hamilton, Laborde, Cnybeare, Howson ve Texier gibi araştırmacıların kaynaklarına dayanarak eserinde yirmi yerde söz ettiği Lystra'nın Karaman Karadağ'daki muhtemelen bugünkü adı Madenşehir ya da Binbir kilise olduğunu söylemektedir. Bunu belirtirken Lystra ismi ile Kazımkarabekir İlçesi ile Karaman ili arasında bulunan bugünkü adı Yollarbaşı olan Ilistra ile karıştırılmaması gerektiğini de söylemektedir (Renan, 1869: 42). Bununla birlikte ilerdeki sayfalardaki

bir dipnotta “eğer Lystra, Madenşehir ise Iconium/Konya ile arasındaki mesafenin on üç saat olduğunu” (Renan, 1869: 44) söyleyerek tereddüdünü ifade etmektedir. Lystra'nın lokasyonu konusunda yanılmıştır. Zira 1880 yılındaki Sternett'in kitabe bulgusuna göre Lystra'nın bugünkü Hatunsaray olduğu kesinleşmiştir.

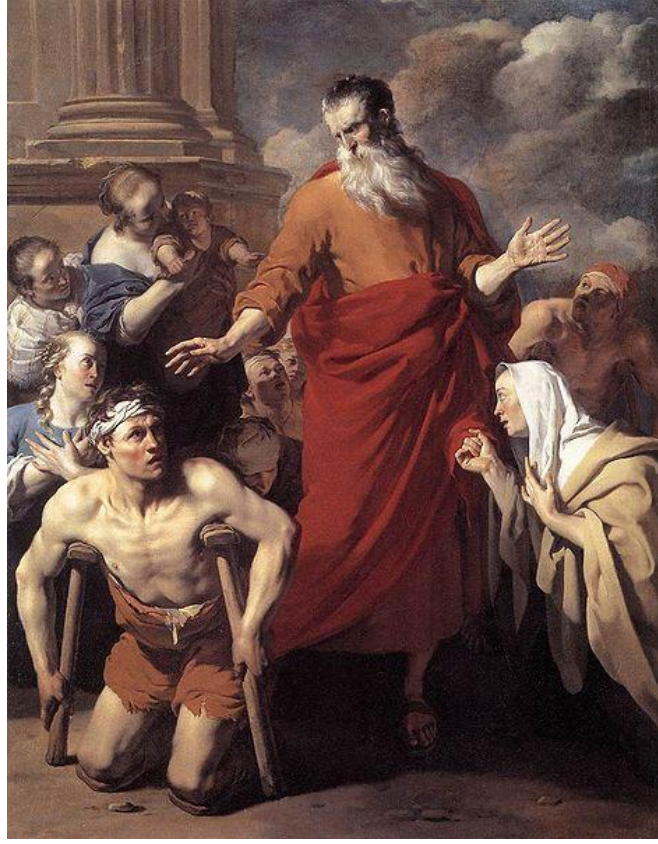
Üzerinde Lystra adının yazılı olduğu Sternett'in bulduğu kitabe.

Lystra ismini gösteren sikkeler

Barbié du Bocage, Lystra ile ilgili makalesinde bu konuya şöyle değinmektedir: “İncilde bu isimle (yani Lystra ismiyle)iki şehirden bahsedilmektedir: Birincisi Lyconia bölgesinde bulunmaktadır, diğeri İncilin Fransızca ve Latince versiyonuna göre Lycie/Likya bölgesinde bulunmaktadır. Bununla birlikte bu ikinci şehir, ortadan kaybolmuş olması gerekir zira burada bir hata var. İncil yorumcusu, Myra yerine Lystra sözcüğünü kullanmıştır. Oysa (Güney Batı Anadolu’da Antik Çağda Likya ile Karya arasında bir bölge) olan Myra, içinde Lystra isminde bir şehrin bulunmadığı Likya Bölgesinin şehridir. Bu iki şehir, Lycaonia’nın bir şehri olan Lystra ismi altında tek bir isimde kullanılmıştır. İncil coğrafya uzmanı Vence şu açıklamada bulunur: İncilin Elçilerin İşleri XXVII. Bölüm olan Aziz Paul’un Romaya Deniz Yolculuğu kısmının 5. ayetinde Likya’nın Lysere ismiyle zikredilen şehrine Yunancada Myra denilmektedir. Böylece konu açığa kavuşmuştur çünkü Myra şehri Likyada, Lystra şehri ise Likonya bölgesinde bulunmaktaydı(<http://456-bible.123-bible.com/calmet/Lystre>).

Renan, Aziz Paul’un birinci yolculuğunda Lystra’ya gelmiş ve yaşadıklarını İncilde anlatılanlara uygun olarak dile getirmiştir. Renan, Küçük Asya’da ilk önce Lystra’nın hristiyanlaştırıldığını belirtmektedir Burada meydana gelen mucizevi bir olaydan sözeder: “Burada eşsiz bir olay vuku buldu. Azizlerin bu şehirde buldukları ilk günlerde Aziz Paul doğuştan topal olan bir adamı mucize ile yürütmeyi başardığı söylentisi yayıldı. Lystranın çabuk kanan saf ve mucize meraklısı halkı kafalarında hemen hayali bir kurgu kurdular. Bu azizlerin fani insanlar arasında gezinmeye gelen insan biçimine girmiş iki tanrı olduğuna inandılar.” (Renan, 1869: 44).Bu mucizevî olaydan çok etkilenen Lystra halkı, Aziz Paul ve Barnabas’ya antik pagan inancında iki gezgin tanrı olan Zeus ve Hermes isimlerini vermişlerdir. Renan bu konu da şöyle demektedir: “ Paul’dan daha büyük olan Barnaba’ya Zeus, konuşmada öncülük eden Paul’a da Hermes adını verdiler. Kentin hemen kapısının dışında bir Zeus tapınağı vardı. Tanrısal bir olayın meydana geldiğini ve tanrıların şehirde zuhur ettiğini gören Tapınağın kâhini (elçilere) kurban sunmak istedi. Tapınağın önüne boğalar ve çelenkler getirtti. Fakat Elçiler Paul ve Barnaba elbiselerini yırtarak oraya geldiler ve kendilerinin sadece bir insan olduğunu söyleyerek bu törene karşı çıktılar.

Karel DUJARDIN tarafından çizilen Aziz Paul'un Lystra'da anadan doğma kötürüm birini iyileştirdiğini gösteren tablo (http://fr.wikipedia.org/wiki/Karel_Dujardin)

Bu pagan topluluklar(...) mucizeye yahudilerden tamamen farklı bir anlam veriyorlardı. Yahudilere göre mucize, öğretisel bir argümandı. (Yani insanları ikna etmede bir araç idi.) Buna karşılık bu pagan topluluklara göre mucize, bir tanrının birdenbire yeryüzünde kendini göstermesi idi. Elçiler bu tür topluluklara verdikleri vaazlarında İsa'dan daha ziyade Tanrıyı anlatıyorlardı. Onların vaazı tamamen yahudilerin tarzı ya da daha çok monoteist/tek tanrıcı nitelikteydi." (Renan, 1869: 45-46).

İncilde bu mucizevi olay ve sonraki gelişmeler şöyle anlatılmaktadır: "Lystra'da, doğuştan kötürüm olup ayakları tutmayan ve hiç yürüyememiş bir adam vardı. Bu adam Paul'un söylediklerini dinledi. Onu dikkatle süzen Paul, iyileştirilebileceğine imanı olduğunu görerek yüksek sesle ona, "Kalk, ayaklarının üzerinde dur!" dedi. Adam yerinden fırlayıp yürümeye başladı. Paul'un ne yaptığını gören halk Likavyona dilinde, "Tanrılar insan kılığına girip yanımıza inmiş!" diye haykırdı. Barnaba'ya Zeus, konuşmada öncülük eden Paul'a da Hermes adını taktılar. Kentin hemen dışında bulunan Zeus tapınağının kâhini kent kapılarına boğalar ve çelenkler getirdi, halkla birlikte elçilere kurban sunmak istedi. Ne var ki elçiler, Barnaba'yla Paul, bunu duyunca giysilerini yırtarak kalabalığın içine daldılar. "Efendiler, neden böyle şeyler yapıyorsunuz?" diye bağırıldılar. "Biz de sizin gibi

insanız, aynı yaradılışa sahibiz. Size müjde getiriyoruz. Sizi bu boş şeylerden vazgeçmeye, göğü, yeri, denizi ve bunların içindekilerin hepsini yaratmış olan, yaşayan Tanrı'ya dönmeye çağırıyoruz. Geçmiş çağlarda Tanrı, tüm ulusların kendi yollarından gitmelerine izin verdi. Yine de kendini tanıksız bırakmış değildir. Size iyilik ediyor. Gökten yağmur yağdırıyor, çeşitli ürünleriyle mevsimleri düzenliyor, sizi yiyecekle doyurup yüreklerinizi sevinçle dolduruyor. Bu sözlerle bile halkın kendilerine kurban sunmasını güçlükle engelleyebildiler.” (http://www.incil.com/doc/incil_html/frame1.html).

Raphael'in çizdiği *Lystra'daki Kurban Töreni*

(http://fr.wikipedia.org/wiki/Les_Cartons_de_Raphael)

Renan, Lystra'da filistin kökenli yahudilerin yok denecek kadar az olmalarından dolayı orada elçilerin uzun zaman sakin ve rahat bir hayat sürmelerinden söz etmektedir. Ayrıca Lystra'da dindar bir aileden bahsetmektedir: “ Bu şehirdeki bir aile üstün derecede bir takvanın okulu ve merkezi idi. Bu aile Lois adlı bir büyük anne, Eunice adlı bir anne ve Timoteyus isimli genç delikanlıdan oluşuyordu. Önceleri pagan olan bu iki kadın, Hz. Musa'nın dinine girmişlerdi ve çevrelerine Yahudiliği anlatıyorlardı. Anne Eunice, muhtemelen Elçiler Paul ve Barnaba'nın gelişi sırasında ölmüş olan bir pagan ile evliydi. Timoteyus kutsal metinlerden haberdar olarak takva duyguları içinde yaşayan bu iki kadın arasında büyüyordu. Hz. Musa'nın dinine girmiş çok dindar paganlar arasında sıkça görüldüğü gibi Timoteyus'un ebeveynleri onu sünnet ettirmediler. Aziz Paul, bu iki kadını hristiyanlık dinine kattı. Henüz on beş yaşlarında olan Timoteyus, Hristiyanlığın temel öğretilerini annesi ve büyük annesinden öğrenmişti.” (Renan, 1869: 46-47).

Rembrandt'ın çizdiği *Lystralı Çocuk Timoteyus*

(<http://cursillos.ca/action/st-paul/paul21-iconium.htm>)

Renan, anlatımına şöyle devam etmektedir: “Yahudiler arasında yeni dinin yayılmasının şayiası, Iconium/Konya ve Pisidia Antakyasında hemen yayıldı ve bu iki şehirde yaşayan yahudilerinin öfkesine neden oldu. Yahudiler, isyan çıkartmak için Lystra’ya özel görevliler gönderdi. Fanatikler Aziz Paul’u alıp şehrin dışına götürdü ve onları taş yağmuruna tutup ölüme terkettiler. Aziz Paul’ün müritleri, onun yardımına geldiler; yaraları ciddi olmayan Aziz Paul muhtemelen geceleyin şehre girdi ve ertesi gün Aziz Barnaba ile Derbe’ye doğru yola koyuldular.” (Renan, 1869: 47). İncilin Yeni Ahit kitabının Elçileri İşleri babının 14. Bölümünde bu olay şöyle anlatılmaktadır: “Ne var ki, Antakya ve Konya'dan gelen bazı Yahudiler, halkı kendi taraflarına çekerek Paul'u taşladılar; onu ölmüş sanarak kentin dışına sürüklediler. Ama öğrenciler çevresinde toplanınca Paul ayağa kalkıp kente döndü. Ertesi gün Barnaba'yla birlikte Derbe'ye gitti. O kentte de Müjde'yi duyurup birçok öğrenci edindiler.” (İncil, Elçilerin İşleri, 14. Bölüm 19-20-21-22. ayetler). Derbe, ilk yolculuğunda uğranan son kent olmuştur

Renan eserinin üçüncü bölümde ilk sünnet olayından bahsedilmektedir. Dördüncü bölümünde Hristiyanlığın gizli yayılmasından ve Romaya nüfuz etmesinden söz edilmektedir. Beşinci bölümden dokuzuncu bölüme kadar Aziz Paul’ün ikinci yolculuğundan bahsedilmektedir.

Aziz Paul İkinci Yolculuğunu M.S 49-52 yıllarında yapmıştır. İkinci yolculuğunun başlangıç noktası Kudüs’dür. Burada yapılan bir toplantıda alınan karar gereği, karayolu ile Antakya’ya gider. Bu yolculuğu birlikte kararlaştırmışsa da Aziz Barnabas’la aralarındaki bir anlaşmazlık yüzünden onunla değil de Aziz Silas ile birlikte yolculuğa çıkarlar. Antiokheia’dan (Antakya), Tarsus, Derbe (Aşıran Köyü),

Lystra (Hatunsaray Kasabası), İconium (Konya), Psidia Antakya (Yalvaç), Troas'a (Çanakkale) geçiş yaparak, oradan da deniz yolu ile Macedonia Neapolis'ine ulaşır. Karayoluyla Macedonia kentleri olan Philippi, Amphipolis, Apollonia, Thessalonica ve Borea'yı ziyaret eder. Buradan deniz yoluyla Kıta Yunanistan'daki Athens, Korinth'e ve Cencrea kentlerine gider. Deniz yoluyla yolculuğuna devam ederek tekrar Anadolu'ya geçer ve Efes'e (Selçuk) ulaşır. Yine deniz yoluyla Rhodes(Rodos) Adası üzerinden Caesarea'ya (Suriye) ulaşır. Jerusalem (Kudüs) yolculuktaki son duraktır. Bir süre sonra yine karayolu ile Galatya ve Frigya Bölgeleri'ni bir kez daha dolaşarak daha önceki yolculuklarında Hristiyan olan kişilerin ne durumda olduklarını görmek ve ruhen pekişmelerini sağlamak için bu yolculuğu gerçekleştirmişlerdir (www.ispartakulturturizm).

Renan eserinde Aziz Paul'ün ikinci yolcuğunda Derbe ve Lystra'ya geldiğinden söz etmektedir. Buraya gelerek daha önce iman edenlerin ne durumda olduklarını görmek istemiştir. İnananları imanlarında sebatla ve sabırla ve çektikleri sıkıntıyla Cennete gideceklerini söyleyerek onları teşvik etmiştir(Renan, 1869: 54). Aziz Paul, sevdiği gözdesi Iconium, Lystra ve Derbe kiliselerini birinci yolculuğunda bıraktığı konumda buldu. Birinci yolculuğunda Lystra'da henüz çocuk olan Timotheus, mükemmel bir hristiyan olmuştu. Gençliği, dindarlığı ve zekası Aziz Paul'un hoşuna gitmişti. Bütün Likonyalı hristiyanlar da dinlerine bağlı idiler. Kendisinin de bizzat ifade ettiği gibi Aziz Paul, Timotheus'u oğlu gibi severdi. Zira Timotheus son derece saf alçak gönüllü, ağırbaşlı bir gençti. Paul, Timotheus'un sünnetsiz olmasının yahudilerle ilişkilerinde büyük bir sıkıntıya, antipatiye ve dışlanmaya neden olmasından korkuyordu. Onun babasının pagan olduğu her yerde biliniyordu. Bunun önüne geçmek için Aziz Paul, onu bizzat kendisi sünnet etti(Renan, 1869: 123-124).

Renan'a göre Lystra ve Derbe kiliseleri hemen hemen sadece paganlardan oluşan ilk iki kilise olduğunu söylemektedir. Fakat ne Iconium, ne Lystra ne de Derbe Kiliselerinin Efes, Korint Kiliseleri gibi ana kilise olma niteliğinde olmadıklarını belirtmektedir(Renan, 1869: 47-48-324).

Renan'ın eserinin Onuncu Bölümde Aziz Paul'ün Antioche/Antakya'ya geri dönüşü Aziz Pierre'le olan anlaşmazlığından söz edilmektedir. Onbirinci bölümde Galatya kiliselerindeki kargaşa ve ihtilaflardan bahsedilmektedir. Onikinci bölümden onyedinci bölüme kadar Aziz Paul'ün üçüncü yolculuğundan ve uğradığı yerlerdeki dini faaliyetlerinden bahsedilmektedir.

Aziz Paul Üçüncü Yolculuğunu M.S 53--57 yıllarında yapmıştır. Antiokheia'dan (Antakya) karayolu ile önce Tarsus'a sonra Kilikya Bölgesi sınırları içerisinden devam ederek, Derbe (Aşırın Köyü), Lystra (Hatunsaray Kasabası), İconium (Konya), Psidia Antakya(Yalvaç) kentlerini ziyaret ettikten sonra, Efes'e (Selçuk) ulaşır. Efes'ten de Troas'a (Çanakkale) geçer. Deniz yoluyla Makedonia'ya devam eder ve Macedonia

Kentleri olan Neapolis, Philippi, Amphipolis, Apollonia, Thessalonica ve Borea kentlerine uğrar. Daha sonra karayoluyla Kıta Yunanistan'da bulunan Athens ve Korinth'e ulaşır. Korinth'den geriye dönerek yine aynı güzergahı takip eder ve yine Troas'a (Çanakkale) ulaşır. Assos'a (Behramkale), Ege Denizi'ndeki adaları ve Miletus'a (Balat) ziyaretinin devamında Cos (Kos) Adası ve Rhodes (Rodos) Adası, bir sonraki durağı olacaktır. Rhodes'den(Rodos) Anadolu'ya geçer ve Patara'ya (Kalkan) ulaşır. Tekrar Deniz yoluyla yolculuğuna devam ederek Phoenicia'daki Tyre, Ptolemais kentleri üzerinden Caesarias ve Jerusalem'e (Kudüs) gelerek yolculuğunu tamamlar(www.ispartakulturturizm).

Onsekizincin bölümden Son bölüme kadar Aziz Paul'un Kudüs'e esaret yolculuğu da denilen Dördüncü Yolculuğundan bahsedilir.

Aziz Paul Kudüs de , Roma askerleri tarafından tutuklanır ve yargılanır. Yargılama sonrası deniz yoluyla Caesarea'dan, önce Sidon'a oradan Antakya'ya ve Tarsus'a geçtikten sonra, Myra (Demre), Cnidus (Datça) Kentlerine, Crete (Girit) ve Malta adalarına uğrar. Devam ederek Sicilia (Syracusa), İtalya'nın Rhegium ve Puteoli kentlerini ziyareti ardından karayoluyla Taverns üzerinden Roma'ya getirilir ve orada hapse atılır. Daha sonra da M.S. 64 veya 67 yılında idam edilir.

Eserinin son bölümünde Renan, bir aksiyon adamı olarak Aziz Paul'un Hristiyanlık adına yaptığı misyonerlik faaliyetlerinin kısa bir değerlendirmesini yapar.

Sonuç olarak, Renan *Hristiyanlığın Kökenlerinin Tarihi* adlı seri kitablarının Üçüncüsü olan *Aziz Paul* adlı kitabında Hristiyanlığın en önemli ve kutsal sayılan yerleşimlerinden, kilise ve anıtlarından birçoğuna ev sahipliği yaptığı, Hristiyanlık tarihi açısından büyük önemli olaylara sahne olduğu bugünkü Türkiye Topraklarında yer alan antik yerleşim merkezlerinden bahsetmektedir. Aziz Paul'un Aziz Barnaba ile yaptığı yolculukların büyük bir kısmı bu yerlere yapılmıştır. Anadolu, kendilerine çok baskının yapıldığı Kudüs ve Roma'dan kaçarak biraz meşakkatli de olsa dinlerini yayıp yaşadıkları ana kucağı bir yer olmuştur. Aziz Paul'un yaptığı bu yolculuklar sayesinde Kudüs'te yapılan baskılarla yok olma tehlikesi geçiren Hristiyanlığın ilk kilise toplulukları halinde ortaya çıktığı ve tüm dünyaya yayıldığı yer bugünkü Türkiye topraklarıdır. Eski antik adı Lystra bugünkü adı Hatunsaray olan yerleşim yeri, Aziz Paul'un yolculuklarında uğradığı şehirlerden biri olmuştur. Renan, Aziz Paul'un dört yolculuğunun üçünde Lystra'ya geldiğinden bahsetmektedir. Kitabının yirmi yerinde Lystra ismi zikredilmektedir. Böylece Lystra'nın erken Hristiyanlık döneminde büyük bir öneme sahip olduğu görülmektedir. Bu da böyle dini ve tarihi bir öneme sahip olan Lystra/Hatunsaray için Uluslararası bir sempozyumun düzenlenmesinin ne kadar gerekli ve yararlı olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

ANA BRİTANNİCA GENEL KÜLTÜR ANSİKLOPEDİSİ, İstanbul, Ana Yayıncılık A.Ş., 1990.

ALATLI, Alev, *Batiya Yön veren Metinler*, Cilt I, Kapodakya MYO, Melisa Matbaacılık, 2010.

ANFRAY, Clélia C. *Zola, lecteur de Renan* 2010 Spring-Summer; 38(3-4): 199-210.

İNCİL *Yeni Ahit Resullerin İşleri*, 21: 39.

RENAN, Ernest, *Histoire des Origines du Christianisme Livre Troisième, Saint Paul*, Paris, Michel Levy Frères Yayınları, 1869.

http://ncfs.unl.edu/view_abstract.phpyear=2010&record=28218

<http://www.ispartakulturturizm.gov.tr/belge/1-74788/st-Pavlus-aziz-Pavlusus>.

<http://456-bible.123-bible.com/calmet/L/lystre.htm>.

http://www.incil.com/doc/incil_html/frame1.html İncil, Elçilerin İşleri, 14. Bölüm.

http://fr.wikipedia.org/wiki/Karel_Dujardin

<http://cursillos.ca/action/st-paul/paul21-iconium.htm>

http://fr.wikipedia.org/wiki/Les_Cartons_de_Raphael